Karin Lavén: Roks konferens våld & vårdnad 2026

Talare
Karin Lavén
Jurist

Datum
9 april 2026

Plats
Westmanska Palatset, Stockholm

Omständigheter
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) håller konferens om våld och vårdnad i Stockholm. Akademiker och experter inom rättsvetenskap och våld mot kvinnor bjöds in för att tala om hur rättsväsendet kan vapeniseras mot kvinnor som utsatts eller utsätts för våld.

Ett mycket diskuterat ämne var den icke-vetenskapliga teorin om föräldraalienering som särskilt hårt drabbar kvinnor i Sverige.

Tack så mycket.

Det stämmer, jag hanterar väldigt många ärenden där man för fram föräldraalienation, helt enkelt. Och jag tänker att om det är någon som är känslig för ljud så får ni antingen hålla för öronen eller gå ut, för jag kommer att inleda på ett sätt som jag hoppas att ni förstår tanken är att ni ska förstå hur det är för de här barnen som är i process: “Nej! Pappa kommer slå ihjäl mig! Nej, nej, han kan inte. Han kan inte. Nej! Pappa kommer slå ihjäl mig! Nej, nej, han kan inte. Nej! Jag vill inte! Jag vill inte! Jag vill inte! Jag vill inte! Mamma! Mamma! Jag vill inte! Jag vill inte till pappa. Jag vill inte. ‘Varför vill du inte det?’ Jag vill inte. Jag vill inte! Jag vill inte! Jag vill inte! Jag vill inte!”

Samtliga barn på de här inspelningarna, det här är ju en bråkdel av alla barn, har blivit flyttade mot sin vilja till sina pappor med beslut och domar där resonemangen vilar på den här pseudovetenskapliga grunden om föräldraalienation. Det här är en konstaterat farlig och skadlig pseudovetenskap och det här används konsekvent i domstolarna. Och jag tänker att jag ska börja berätta om ett ärende som var ett av de första ärendena som jag hade med en pojke. Mamman lämnade honom, mannen, när pojken var fem månader, hon lämnade på grund av en egen våldsutsatthet. Hon flyttade 20 mil från honom, men det tog inte lång stund innan han väckte talan för första gången i domstol. Och hans yrkande var att vårdnaden om barnet, det vill säga hela vårdnaden om det lilla barnet, skulle tillfalla honom ensam, och så inleddes den här processen. Han beviljades umgänge, vilket man ju ofta gör. Vi har en princip där man tror och har bestämt att det är viktigt för alla barn att ha umgänge med den förälder

som de inte bor med. Och generellt sett så är det ju viktigt för de flesta barnen att ha en nära och god kontakt med båda sina föräldrar. Men när vi kommer till den här typen av ärenden så behöver barnen skydd i första hand. Det tar lagstiftningen inte särskilt stor hänsyn till, även om man har försökt. Det här barnet beviljades umgänge med sin förälder som han inte bodde med. Det började med, som vanligt, umgängesstöd i umgängesstödslokaler. Barnet svarade inte särskilt bra på de kontaktförsöken som var och det umgänget som var. Man fick avbryta flera gånger för barnet ville inte. Men eftersom han var så liten så lyssnar man inte och det hörde ni på säkert ljudet också, att ett av de här barnen var ju också väldigt liten. Vilket innebär att då beaktar man inte barnets vilja egentligen överhuvudtaget. Så det här barnet fick umgänge med pappan som utökades. Det blev övernattningar. Han reste varannan vecka, hade varannan helgs umgänge. Det var svårigheter vid varenda överlämning, han grät, han ville inte, men trots det så skulle han ju åka.

När barnet var lite äldre, omkring fem års ålder, så började han själv berätta för mamman om våld och incidenter som hade inträffat hemma hos pappan. Han visade också starka reaktioner, främst från mag-tarmregionen, det vill säga att han fick magkatarr, han hade förstoppningar. Man hade ett flertal läkarbesök just med anledning av det för att behandla honom. Mamman fick rådet när man inledde, oftast inleder man ju förundersökningar och det blir anmälningar till socialtjänsten, så hon får rådet att inte lämna ut barnet för umgänge. Och då inleder, och att inleda en ny process där hon då ska beviljas ensam vårdnad på grund av det som har hänt. Den processen blir relativt långdragen och jag tror att den pågår i närmare två år, och det är inte heller ovanligt att de här processerna pågår länge, just för att man ska pröva sig fram till umgänge och vad som ska fungera för barnet. Det här barnet vägrar fortsatt. Man har också i samspelsobservationer konstaterat att pappan och barnet har ingen anknytning alls. Trots det så fortsätter man, man pressar det här barnet, man vill att han ska ha ett umgänge med sin pappa och när den här förundersökningen inte leder någonstans, när det inte blir en fällande dom eller ens ett åtal, så riktas allt fokus mot mamman. Vad har hon gjort för att främja den här kontakten?

Och det är där allt börjar. För hur hon än gör så gör hon fel, för barnet vill inte. Och att barnet inte vill tas till intäkt för att hon har gjort något fel. Det här går så långt så att man konstaterar att hon inte har gjort tillräckligt, det är hennes fel att barnet inte vill träffa sin pappa. Hon har agerat på ett sådant sätt att hon har påverkat honom negativt, påstås det, och därför bedömer man att det är bättre

för barnet om pappan får ensam vårdnad. Så det beviljar man. Man beviljar pappan helt ensam vårdnad. Den här pojken är då närmare sju år, han vill inte och har uttryckt det hela tiden, att han inte vill. Det går inte att överlämna barnet. Han blir frustrerad när mamman står och packar en väska, så blir han så förtvivlad att han springer, tar på sig sina stövlar, springer rakt ut och vill kasta sig framför en bil, men blir uppfångad av en förbipasserande vuxen. Vid den här tidpunkten så har man också använt sig av HVB-hem. Socialtjänsten använder sig av HVB-hem för att man ska avvänja barnet från mamman. Då slutar han äta. När man sedan flyttar mamman från det här boendet så slutar han också dricka och man får åka in med honom på sjukhus. Han får komma hem till mamman en tid därefter och hämta sig, men då har ju också en verkställighetsprocess dragit igång där pappan yrkar verkställighet med polishämtning. Och det är det som sen händer, man hämtar det här barnet med polis. Placerar honom tillsammans med pappan, där han fortsatt inte äter till en början. Efter en tag så börjar han äta av ren överlevnadsinstinkt. Han bor hos pappan, han har inget umgänge med mamman under nio månader. Och det är också enligt en klassisk PAS-lära att man måste avvänjas och då ska man vara separerad från den här alienatorn under en viss period och man pratar om lite olika perioder. Det kommer finnas dem efter mig som kommer berätta mer om den här typen av så kallad terapi där man avvänjer barnet från mamman. Så han träffar inte henne på jättelänge. Hon får väcka talan igen för att få till stånd ett umgänge. Och när de väl får det så är det med umgängesstöd. Så man träffas i en umgängesstödslokal. Och barnet vill ju inget annat än att vara nära sin mamma.

Sen utökas det här umgänget och det blir ett varannan helgsumgänge som pågår ett par år. Barnet uttrycker fortsatt att han vill bo med mamma, han vill vara med mamma. Och till slut när han är nio, tio år så tänker mamman att nu är han så pass stor, han har uttryckt det här så pass länge, han har vidhållit det här, sina åsikter över tid, jag väcker talan igen. Och i den vårdnadsprocessen så dimper det ner en vårdnadsutredning med en familjerättssekreterare som tillämpar föräldraalienationsteorin, fullt ut. Varenda steg i pseudovetenskapen appliceras på det här ärendet, uttryckligen. Det finns inget stöd för någon vetenskaplig grund och stöd för den här teorin, men ändå så använder man den idén, en idé lära. Det resulterar i att vad det här barnet än säger att han vill, hur gammal han än blir, så man lyssnar inte. Han är nästan tolv år när domen kommer från tingsrätten där man säger att vi ser ingen anledning till att flytta honom nu, han får bo kvar. Reaktionen hos en snart tolvåring blir omedelbar. Han rymmer. Han visar att jag tänker inte gå med på det här längre, nu är det bra. Han

rymmer till mamman och där så kommer det ju såklart nya påtryckningar om att han måste åka tillbaka. Det kommer inledas en verkställighetsprocess. Mamman får honom att åka tillbaka, men då är situationen sådan att det blir ju svårigheter vid varje gång han ska åka hem igen till pappan. Han kräks, han gråter och det här är då närmare tolvårigt barn som är i panik för att åka tillbaka. Så det funkar ett par månader, men sen sätter han sig hemma hos mamman och vägrar. Resultatet? Pappa inleder en verkställighetsprocess. Hotar om polishämtning, säger han vill inte ha polishämtning, men det kanske inte finns något annat val till slut. Höga vitesbelopp, 50 000 brukar vara det vanliga som man yrkar i de här ärendena för att barnet ska flyttas över. Men han vill inte. Och den här gången så säger tingsrätten att nu har han fyllt 12. Nu lyssnar vi på honom, vi verkställer inte. Det blir skadligt att verkställa. Så nu är han kvar. Men hovrätten beviljar prövningstillstånd. I hovrätten så fastställer man tingsrättens beslut. Men det är inte färdigt. Han bor där nu, men processandet är inte fullt ut klart. Det här barnet har alltså varit i process i 13 år. Han har fått en konstaterad PTSD-diagnos och psykologen har förklarat att förmodligen så kanske det här inte kommer att gå att reparera. Han har åsamkats irreparabla skador på grund av det här.

Så där är vi nu. Vi hoppas att han såklart kommer att svara bra på traumabehandlingen, men det är inte säkert. Vi har barn som utsätts för det här. Det här är ett ärende som går att, det går att lägga karbonpapper i stort sett på flera hundra, flera tusentals ärenden av det här slaget. För vi behöver någonstans vara medvetna om att när man väl kommer till domstol, då är det inte de vanliga ärendena längre. Det är våld i stort sett alltid, om det inte är försummelse eller någonting annat. 64 procent av alla ärenden innehåller uppgifter om våld. Så det är inte en vanlig separation och framför allt så hamnar barnen i de här situationerna. Ännu värre blir det när vi pratar om sexuella övergrepp och misstankar om sexuella övergrepp. För helt plötsligt så blir motståndet ännu större och det är ju något som är alldeles fascinerande, hur det kan vara så. Men på något sätt så är vi inbyggda på något. Vi vill inte se det här, vi vill inte höra det och vi kan inte ta till oss att det skulle kunna vara så att den här mannen som sitter i rättssalen har gjort det här. Och kommer vi inte fram till en fällande dom, då slår man undan det helt. Så trots att det finns konstaterade fysiska skador på ett barns underliv så räcker inte det. Det finns en eroderad slidkrans, det räcker inte. För när vi kommer till domstol och socialtjänsten, om man inte har den här fällande domen mot pappan, så börjar man då titta på mamman igen. Och vad är det för fel på henne då? Hon måste ju lida av någon psykisk

ohälsa. Och så är vi igång, funderar över, vad gör hon? Hur är hon? Barnet som har skador i underlivet, upprepade svampinfektioner, upprepade urinvägsinfektioner tas ju givetvis till läkare och får behandling för det också. Men där börjar man då tänka: oj, oj, oj, vad hon går till läkaren ofta med det här barnet. Varför då? Det måste ju vara något fel på henne. Och helt plötsligt så har hon någon form av Münchhausen by proxy. Man kan till och med skriva: "Mamma har ingen känd psykiatrisk diagnos eller annan dokumenterad psykisk ohälsa. Men den här överdrivna oron blir ju problematisk." Man börjar också titta på vad som händer under de här vårdbesöken. För då frågar ju läkaren: "Hur har det här uppkommit? Vad hände?" Och då börjar man tänka, ja, det finns nog en risk att de här utfrågningarna, det finns en risk att barnets verklighetsuppfattning påverkas. Att barnets verklighetsuppfattning skulle påverkas till att barnet då skulle tro att den var utsatt för sexuella övergrepp och börja prata på ett sätt som om det var utsatt för sexuella övergrepp utan att det skulle ha skett. Barnet har beskrivit: "Pappa håller rumpan. Pappa har tagit mig här." Helt spontant, och har upprepade skador. Resultatet? Pappa får hela boendet. Mamma får umgänge. Skadorna fortsätter, problematiken fortsätter. Och det spelar ingen roll om man har en sakkunnig som försöker förklara hur det här fungerar hos barnet. Domstolen lyssnar inte, för vi har ju våra experter, socialtjänsten.

Det är också så att vi har situationer där barn tvingas till umgänge till varje pris. Vi har så svårt att ta till oss att våld, att någon utövar våld. Och ibland också så tänker man att: "Ja men det var ju bara lindrigt våld. Han slog ju inte så hårt. Eller han skrek ju bara, vilken förälder gör inte det? Vi skriker ju allihopa någon gång." Det spelar alltså ingen roll om det finns domar på våld, det blir umgänge ändå. Det spelar ingen roll om det finns en dom på våldtäkt mot mamman. Då beviljar man telefonumgänge från anstalten där pappan sitter och avtjänar sitt treåriga fängelsestraff för att ha våldtagit mamman. Ska han ringa videosamtal till barnet, till henne, för att prata med barnet? Så viktigt tycker man att umgänge är för pappan. Man beviljar också familjebehandling, och det här är ju någonting som är, enligt min uppfattning, en av de värsta formerna av institutionellt våld som går att utöva. Man tvingar in våldsamma män tillsammans med våldsutsatta kvinnor i en situation där den våldsutsatta kvinnan och det våldsutsatta barnet ska lära sig att umgås med mannen. Vi har ingen fullt ut konstaterad behandling för våldsamma män. För att man ska kunna ta emot behandling som våldsam, då måste man ju först erkänna att man har ett problem. Jag har jobbat med familjerätt och brottsmål i 13 år. Ja, det är

väldigt sällan som jag har hört i ett brottsmål att mannen kommer in och säger: "Japp, jag gjorde det. Jag har ett problem." Det är uteslutande så att: det har inte hänt, det var inte jag, jag försvarade mig. Man beviljar också umgänge med umgängesstöd. Och det här vet vi också från psykologer är en tveksam insats. Därför att den säger ingenting. Umgängesstöd, att sätta ett våldsutsatt barn i samma rum som sin förövare, gör ingenting annat med barnet än att barnet slår på hela sitt alarmsystem och rättar sig efter situationen för att det inte ska bli jobbigt. Så att vi kan se i de här observationerna från umgängesstödjaren att barnen ser glada ut och det här är ju tipptopp, allting går så fint. Såklart. Barnet gör ju allt för att överleva, det är ju så det fungerar, hela systemet. Och det man också gör, som jag vände mig väldigt emot, är att man vaggar in barnet i en falsk trygghet. Vi signalerar, hela samhället signalerar för barnet att: "Här är du trygg, ingenting kommer att hända. Titta vad snäll han är." Sen hips vips så är det där umgängesstödet borta, och då händer det igen. Det är till och med så att barn i traumabehandling kan tvingas till umgänge.

Jag menar också att den här lagstiftningen "Tryggare hem för barn" inte har gjort någon skillnad. Men det vet jag att vi kommer få höra någon annan prata om mer om sen. Men det är fortfarande så att alla de här resonemangen fortfarande finns där och blir ännu tydligare nu, upplever jag. Antingen är det för att jag har lärt mig att se det mycket snabbare, eller också är det så att de alltid har funnits där och det blir tydligare för mig. Eller så har det ökat. Jag tror att forskare kommer att förklara det bättre och tydligare senare men så fort de här resonemangen får fäste och när vi har dem i vårt system så måste vi göra, det enda vi kan göra nu, det är att stoppa dem. För annars så får vi ingen förändring. Det måste bort.

Det här är ett barn som har gått i traumabehandling. Innan man går i traumabehandling så får man göra en traumadagbok och man får beskriva om sina upplevelser. Det här barnet hade en diagnostiserad PTSD. Han hade pekat ut pappan som den som hade orsakat våldet och den som hade orsakat skadorna på honom. Han beskriver hur han mår och vad som händer i honom. BUP förklarar att vi kommer nog inte kunna behandla honom under pågående umgänge, men man är inte jättetydlig. Och är man inte tydlig med domstolen och säger stopp, vi avråder, säger man inte vi avråder, då blir det umgänge. Då är det alltid bra. Det fanns en fällande dom, våld mot mamma, flera olika händelser. Men det räckte inte, barnet skulle umgänge ändå. Familjerätten gjorde sin utredning där man konstaterar att våld är ju inget bra, men vi måste ju

ändå umgänge. Vi måste ju anpassa umgänget utifrån barnet. Ja, men barnet har ju sagt nej. Så det som hände det var att barnet tvingades till de här umgängeslokalerna. Umgängesstödjaren skrev glatt: "Det går jättebra. Alla barnen ser jätteglada ut. Det är ingen fara. De har en fin, nära relation." Barnet avbröt flera gånger och hade ett kodord för att få gå därifrån. Men det gick ju ändå hyfsat, det gick bra. Tills han kraschade. Och BUP fick skriva ett längre yttrande och förklara att nu har vi gjort hela traumabehandlingen, men den har inte gett något resultat. Det är möjligen så att det här umgänget kanske stör behandlingen. En specialistpsykolog uttalade att det är direkt olämpligt att ha traumabehandling samtidigt. Det är oetiskt att ha traumabehandling med den person som barnet har pekat ut som sin förövare. Det är skadligt och det är farligt för barnet. Självklart kan han inte ta till sig det här.

Men det här är heller inte ovanligt, att man pressar på det här sättet. Och det som händer i tingsrätten, det är ju att man byter ofta plats på offer och förövare när man använder sig av den här tekniken, den här metoden. Och det innebär att mamma berättar om våld, mot argumentet: "Hon har hittat på, hon är psykiskt sjuk, barnen är rädda, mamma har påverkat deras verklighetsuppfattning." Oavsett hur mycket man än presenterar för rätten så är det nästan som att ingenting går riktigt hem. De lyssnar inte, helt enkelt, på den bevisningen. Sen är det ju också så att i de här processerna så det är ju tvistemål, det är ju rena tvistemål. Det är parterna som styr, det vill säga det är mamma och pappa som styr hur processen ska föras, det är så man för in sin bevisning. Så mamma för in bevisning om våld, pappa för in bevisning om att hon är psykiskt sjuk, hittar på, har en skev verklighetsuppfattning, Münchhausen by proxy. Negativ inställning till pappan, det är det. Och den riktigt snitsiga advokaten kan ju också börja prata om suggestioner och falska minnen. Hur de här minnena som barnen, våldet som barnen berättar om och ibland går i traumabehandling för, det var inte så det var. Mamman har varit där och skapat och sett till att minnerna har förvanskats. Så barnets upplevelse, det är inte barnets upplevelse. Och hur mamman än gör, hur många journaler eller hur hon än beter sig så kan hon aldrig göra rätt.

Det här är också ett effektivt sätt att tysta barnen, eftersom deras upplevelse och deras verklighet, barnen blir ju aldrig trodda. Man tystar ju också kvinnor, för det finns ju inte en kvinna som vågar säga: "Jag har blivit utsatt för våld", för då riskerar ju hon att förlora vårdnaden. Och får också ibland råd av advokater att lyft inte det här nu om du inte har en fällande dom, för vi kommer inte nå

framgång med den här argumentationen och du riskerar att förlora barnen, och då blir man ju ännu mer rädd, och det är ju sanningen. Och jag menar att allt som man rekommenderar, de här behandlingarna, umgängesstöden, det leder bara till fortsatt våld. Och som ni hörde i början, 13 år av processande. Landstinget, HVB-hem, socialtjänst, umgängesstöd. Kostnaden, om vi nu inte bara ska prata om kostnaden för barnet, kostnaden för samhället för att vi inte klarar av att stänga ute våldsamma män ur de här situationerna, de är ju enorma. Det finns i andra länder så lagstiftar man på ett sätt så att man inte separerar barn uteslutande för att umgänget inte fungerar från den primära anknytningspersonen. Men vi har inte kommit dit än, och de här underlagen från familjerätterna, de blir inte bra därför att de har metoder och frågeformulär som jag menar är baserade på pseudovetenskap, och det syns tydligt i utredningarna att det är det som händer, och det är därför som vi också får de svaren. Och därför kan vi inte ha det så. Och jag menar också att vi har all utbildning när det kommer till våld. Det här är ju absurt att påstå att vi inte vet vad våld gör med människor, vi vet det. Det här är rent kvinnohat, det är ingenting annat. Det här är en metod som riktar sig uteslutande mot kvinnor och det kommer forskarna också att berätta om, hur det här är misogynt.

Så vad gör vi? Det är bara att bestämma sig. Bestäm er. Vad vill ni tro på? Vem vill ni vara? Så är det. Ta ställning för barnen, det är vad jag tänker.

Tack.

Källa
Transkriberat från videoinspelning: Roks konferens Våld och vårdnad, del 3, publicerad på YouTube, uppladdad av "Roks Sverige", 28/4 2026 (Transkriberat 3/11 2026)

Taggar
Politiska tal, Roks, Rättsliga tal

Relaterade
Eva F. Diesen: Roks konferens våld & vårdnad 2026
9 april 2026

Sonja Ayeb Karlsson: Roks konferens våld & vårdnad 2026
9 april 2026

URI
https://www.svenskatal.se/tale/karin-laven-roks-konferens-vald-vardnad-2026